

4. Шуцзин цзичжуань. Книга преданий : в 2 т. – Шанхай : Сышу Уцзин, 1936. – Т. 1. – 2676 с.

5. Юань, Кэ. Мифы Древнего Китая / Кэ Юань ; пер. с кит. : Е. И. Лубо-Лесниченко [и др.] ; отв. ред. Б. Л. Рифтин. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Наука, 1987. – 526 с.

Т. І. Васюк (Беларусь, Мінск), дацэнт
Tamara Vasiuk (Belarus, Minsk), associate Professor

**ГАЛІНА МАСТАЦКАЙ КЕРАМІКІ
ДРУГОЙ ПАЛОВЫ ХХ – ПАЧАТКУ ХХІ ст.:
АСАБЛІВАСЦІ БЫТАВАННЯ І РАЗВІЦЦЯ**

**THE FIELD OF ARTISTIC CERAMICS
OF THE SECOND HALF OF XX – BEGINNING OF XXI CENTURY:
CHARACTERISTICS OF EXISTENCE AND DEVELOPMENT**

Анотацыя. У дадзеным артыкуле асвятляецца пытанне спецыфікі існавання і развіцця аднаго з вядучых напрамкаў у галіне беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва – мастацкай керамікі; разглядаюцца магчымасці выкарыстання старадаўніх тэхналогій апрацоўкі гліны пры стварэнні новых пластычных формаў сучасных артэфектаў.

Ключавыя словы: дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, мастацкая кераміка, старадаўнія тэхналогіі, апрацоўка гліны, сучаснікі, пластычныя формы.

Abstract. This article covers the issue of the specifics of the existence and development of one of the leading trends in the field of Belarusian decorative and applied art – artistic ceramics; the possibilities of using old clay processing technologies in creating new plastic forms of modern artifacts are considered.

Keywords: arts and crafts, art ceramics, ancient technologies, clay processing, contemporaries, plastic forms.

Мастацкая кераміка – гэта пласт беларускай культуры, які сфарміраваўся гістарычна. Гэты факт мае спецыфіку існавання і развіцця. Адносна нядаўна ўзнікла прамысловая, тыражная кераміка. Мастацкая кераміка існуе напрацягу тысячагоддзяў. Адзінкавыя, штучныя мастацкія вырабы з гліны загартаваны агнём і часам.

Гістарычная і археалагічная навука вывучае мінулае развіццё чалавецтва і ўзнікненне духоўнасці і мастацкасці.

Аб мінулым паведамляюць рэшткі гліняных вырабаў. Гэта матэрыял па гісторыі першабытнага чалавека, калі, на думку вучоных, узнікла першапачатковая аснова мастацтва. Адбылося тое, што людзі перадавалі свае пачуцці праз знакі і арнаменты. Тады з'явілася мастацкая тэхніка нанясення ўзораў на вырабы.

А. А. Бабрынскі лічыў, што характар старажытнай лепкі складаўся з многіх фактараў, у тым ліку наяўнасці прымесьяў у гліняным цесце.

Дзіўным чынам перад нашымі сучаснікамі ўзнікае адметнае рамяство мастацкай керамікі з яе адзінкавым, штучным характарам абпальвання ў кастрышчах.

Адносна тэмы даследавання, у пасляваенны час у Беларусі ўзнікла патрэба ў будаўнічых матэрыялах. Масава выраблялася цэгла, а разам з тым узнікла неабходнасць аздабляць грамадскія і жылыя інтэр'еры. Майстры-рамесленікі выраблялі гліняны посуд з чырвонай прыроднай гліны па старажытнай дзедаўскай тэхналогіі. Жыццё набыло ўзнёслы характар.

Мастакі-прафесіяналы пераасэнсоўваюць нацыянальныя традыцыі, імкнучыся да таго, каб узняць іх на новы ўзровень. Пад уплывам новых матэрыялаў фарфорава-фаянсавай вытворчасці і новых тэхналагічных магчымасцей узнікае напрамак дзейнасці мастакоў, які характарызуецца сумеснай працай з архітэктарамі і тэхнолагамі.

У 60-я гг. XX ст. у краіне ўзнікае тэндэнцыя развіцця керамікі, якая дапамагла стварыць у беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце (дзе ўжо дзейнічалі кафедры жывапісу, графікі і скульптуры) кафедру керамікі з мэтай выхавання для галіны мастацкай керамікі сваіх спецыялістаў. Выкладчыкі для кафедры былі запрошаны з іншых рэспублік СССР. Вядучую ролю ў развіцці галіны керамікі ў 1960–1970-я гг. адыгралі мастакі і выкладчыкі: М. В. Бяляеў, Т. М. Паражняк, В. Г. Гаўрылаў.

Зусім асаблівая роля была прызначана Мікалаю Пракопавічу Міхалапу. Дыяпазон яго ведаў аб кераміцы не меў межаў. Ён вучыўся ў Пецярбургу ў вучылішчы Шцігліца на працягу дзевяці гадоў яшчэ ў дарэвалюцыйны час. Затым вярнуўся на радзіму (ён нарадзіўся пад Мінскам). Адметна яго сяброўства з Янкам Купалам. Сувенірная скульптура зубра была плёнам

сяброўства землякоў. Больш чым за сто гадоў прайшло з таго часу, узнікла мноства варыянтаў сувенірнага зубра як самага галоўнага сімвала Беларусі.

У 1960-я гг. першы дырэктар Нацыянальнай мастацкай галерэі М. П. Міхалап працуе над стварэннем новых керамічных вырабаў з фарфору і вырашае пытанне запуску іх у масавую вытворчасць. У гэты час пачынае слабець нацыянальная традыцыя ў кераміцы, што звязана са з'яўленнем масавага металічнага посуду і з іншымі пытаннямі сацыяльнага існавання насельніцтва краіны. Актывізацыя творчых сіл адбываецца за кошт выпускнікоў кафедры керамікі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута і Барысаўскага камбіната прыкладнага мастацтва. Мастацкі камбінат узнік на базе арцелі, якая складалася з цэха керамікі, ткацтва і габелена. У гэты час выяўляюцца новыя тэндэнцыі ў дэкаратыўным мастацтве, мастакі імкнуцца ў значнай ступені да рэалізму ў лепцы і роспісе керамікі. Творчая моладзь працуе над аб'ектамі і эксперыментальнымі вырабамі для выстаў. Мікалай Байрачны, Тамара Сакалова, Таццяна Пятроўская, Уладзімір Угрыновіч, Фёдар Шостак, Тамара Васюк і іншыя мастакі займаюць дастойнае месца ў развіцці беларускай манументальнай керамікі. Кожны з названых майстроў мае свой асабісты аўтарскі стыль і тэхналагічную «палітру». Неабходна адзначыць, што ў 1970-я гг. адбываўся максімальны ўздым у мастацкай кераміцы Беларусі за кошт новых імён маладых майстроў, але амаль знікаюць некаторыя магутныя цэнтры традыцыйнай керамікі.

У 1980-я гг. у галіне народнай керамікі адбылася незвычайная з'ява: ганчарства набыло другую якасную форму – сувенірнае пластычнае ўвасабленне. Над гэтай тэмай традыцыйнай керамікі працаваў Сямён Саўрыцкі, Лявон Панамарэнка, Антон Такарэўскі і інш.

Мастацкая кераміка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў была прадстаўлена ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» ў кастрычніку 2018 г. У экспазіцыі выставы «Арт-дабрыня» было прадстаўлена больш чым за 100 вырабаў з гліны лаўрэатаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі і лаўрэатаў міжнародных выстаў па дэкаратыўна-прыкладнаму мастацтву.

У сувенірнай пластыцы аднаўляюцца традыцыйныя тэхналогіі апрацоўкі гліны: задымленне, глянцаванне, васкаванне, малачэнне. У пачатку ХХІ ст. узнікла ўстойлівая тэндэнцыя па рэстаўрацыі, рэканструкцыі і рэтрансляцыі народных традыцый.

У дробнай пластыцы працуюць многія маладыя мастакі: Міласлаў Раманоўскі, Іван Дашкоў, Кастусь Цітоў, Даніла Павяльчук – выпускнікі кафедры народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Многія выпускнікі ўніверсітэта паспяхова працуюць на Міжнародным пленэры па кераміцы «Арт-Жыжаль». З 2002 па 2016 г. кожнае лета Алег Ткачоў праводзіў каля земляных горнаў разам з Паўлам Паздняковым, Антонам Ціханаўцом і іншымі беларускімі і замежнымі мастакамі.

Гартаванне, альбо абвара, як старадаўні від апрацоўкі гліны аднавіўся дзякуючы міжнародным пленэрам.

Такім чынам, ёсць надзея на тое, што старыя тэхналогіі апрацоўкі гліны дадуць новыя пластычныя формы ў мастацкай кераміцы.

---

1. Археалогія і нумізматыка Беларусі : Энцыкл. / рэдкал.: В. В. Гетаў [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 1993. – 702 с.

2. Жук, В. И. Современная белорусская керамика: Тенденции развития / В. И. Жук. – Минск : Наука и техника, 1984. – 168 с.

3. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. / рэдкал.: Г. П. Пашкоў (галоўны рэд.) [і інш.] ; маст. Э. Э. Жакевіч. – Мінск : БелЭн, 1993–2001. – Т. 3. Гімназіі – Кадэнцыя. – 1996. – 527 с.

4. Усава, Н. М. Славуцья мастакі з Беларусі. Мікалай Міхалап. Навукова-папулярнае выданне / Н. М. Усава. – Мінск : Беларусь, 2015. – 79 с.

А. А. Галкоўскі (Беларусь, Мінск)
Alexander Galkovsky (Belarus, Minsk)

ПРЫЛАДЫ ДЛЯ АПРАЦОЎКІ ЗЕРНЯ Ў ТРАДЫЦЫЙНАЙ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСАЎ

THE DEVICE FOR PROCESSING GRAIN IN THE TRADITIONAL CULTURE OF THE BELARUSIANS

Анатацыя. У артыкуле разглядаюцца асаблівасці выкарыстання жорнаў у традыцыйнай жыццядзейнасці вяскоўцаў, у іх фальклоры, міфалогіі, сакральнай культуры.